

FIKTIIVISEN ELOKUVAN KÄSIKIRJOITUSFORMAATTI

versio 26.01.2026

Timo Lehti

Perusteet

Fiktiivisen elokuvan käsikirjoitusformaatti on tapa asetella teksti vakiintuneiden sääntöjen mukaan A4-sivulle. Formaattiin kirjoitettua käsikirjoitusta on helppo lukea ja se näyttää ammattimaiselta. Tekstin sivumäärä on hyvä vihje siitä, kuinka pitkä elokuvasta mahdollisesti tulee. Lähtökohtaisesti yksi käsikirjoituksen sivu vastaa yhtä minuuttia valmista elokuvaa.

Joitakin vuosikymmeniä sitten Suomessakin kirjoitettiin kotikutoiseen formaattiin, mutta 2020-luvulla vaaditaan jo korkeampaa tasoa. Käsikirjoitusohjelmat tekevät suurimman osan asettelusta kirjoittajan puolesta ja markkinoilla on erilaisia ohjelmia, joista osaa voi käyttää ilmaiseksi.

Käsikirjoitustekstin ydinajatus on kuvata selkeästi ja ytimekkäästi kohtaus, jonka elokuvan yleisö näkee ja kuulee.

Käsikirjoitusformaattissa on periaatteessa vain kolme elementtiä:

1: Kohtausotsikko, joka kertoo tapahtumapaikan ja vuorokaudenajan

INT. LUOKKAHUONE. PÄIVÄ

(Kohtausotsikossa käytetään lyhenteitä: INT. = interiööri = sisätila, EXT. = exteriööri = ulkotila. Vuorokaudenajoista käytössä on yksinkertaisimmillaan vain kaksi: PÄIVÄ tai YÖ)

2: Toiminnankuvaus / parenteesi, josta ilmenee olennainen toiminta

OPETTAJA, 47, seisoo luokan edessä. Hän katsoo pulpeteissa istuvia alakoululaisia.

3: Dialogi, josta käy ilmi kuka sanoo ja mitä sanoo:

OPETTAJA
Kun opettaja kysyy, te vastaatte.

Näiden yksinkertaisten elementtien avulla olisi tarkoitus kirjoittaa käsikirjoitukseen kaikki olennainen.

Seuraavalla sivulla on yksinkertainen esimerkkikohtaus.

INT. LUOKKAHUONE. PÄIVÄ

OPETTAJA, 47, seisoo luokan edessä. Hän katsoo pulpeteissa istuvia alakoululaisia.

OPETTAJA

Kun opettaja kysyy, te vastaatte.

Opettaja osoittaa eturivissä istuvaa RAUNIA, 8.

OPETTAJA (CONT'D)

Mitä sinä olet mieltä fiktiivisen elokuvan käsikirjoitusformaatista?

RAUNI

Ai mistä?

OPETTAJA

Fiktiivisen elokuvan käsikirjoitusformaatista.

Rauni kohauttaa olkapäitään: en tiedä mistä puhut.

OPETTAJA (CONT'D)

Tyypillistä. Niin tyypillistä.

Opettaja sulkee silmänsä ja huokaa.

OPETTAJA (CONT'D)

Painukaa ulos.

Rauni katsoo Opettajaa sitten muita oppilaita.

OPETTAJA (CONT'D)

(huutaa)

Ulos täältä! ULOS!

Rauni nousee ylös ja lähtee kohti ovea. Muut oppilaat seuraavat.

Opettaja seisoo tyhjässä luokassa ja tuijottaa lattiaa. Kyynel vierähtää hänen poskelleen.

Tällä sivulla on joitakin selventäviä huomioita:

2 INT. LUOKKAHUONE. PÄIVÄ

Kohtauksen "alkukuva":
kuvataan lyhyesti alkutilanne

OPETTAJA, 47, seisoo luokan edessä. Hän katsoo pulpeteissa istuvia alakoululaisia.

Henkilön
nimi ja ikä
(1. kerran)

OPETTAJA

Kun opettaja kysyy, te vastaatte.

Opettaja osoittaa eturivissä istuvaa RAUNIA, 8.

OPETTAJA (CONT'D)

Mitä sinä olet mieltä fiktiivisen elokuvan käsikirjoitusformaatista?

CONTINUED
(viittaa siihen että
sama henkilö
puhuu peräkkäiset
repliikit)

RAUNI

Ai mistä?

OPETTAJA

Fiktiivisen elokuvan
käsikirjoitusformaatista.

Rauni kohauttaa olkapäitään: en tiedä mistä puhut.

Repliikki korvattu
toiminnalla

OPETTAJA (CONT'D)

Tyypillistä. Niin tyypillistä.

Opettaja sulkee silmänsä ja huokaa.

OPETTAJA (CONT'D)

Painukaa ulos.

Rauni katsoo Opettajaa sitten muita oppilaita.

Repliikkiä
selventävä teksti
(Parenthetical)

OPETTAJA (CONT'D)

(huutaa)

Ulos täältä! ULOS!

Rauni nousee ylös ja lähtee kohti ovea. Muut oppilaat seuraavat.

Opettaja seisoo tyhjässä luokassa ja tuijottaa lattiaa.
Kyynel vierähtää hänen poskelleen.

Kohtauksen "loppukuva" (yritys kertoa
päähenkilön tunnetilasta)

FORMAATTIIN KIRJOITTAMISEN SÄÄNNÖT

Vakiintunut käytäntö on, että käsikirjoitus kirjoitetaan presens-aikamuodossa eli asiat tapahtuvat nykyhetkessä. Esim. "Opettaja osoittaa." (Eikä imperfektissä "Opettaja osoitti.").

Formaattiin kirjoittamisen *kultainen sääntö* lienee seuraava: Kirjoita mahdollisimman konkreettisia asioita, jotka kohtauksessa voi nähdä ja kuulla. Jos tätä asiaa ajatellaan elokuvan tekijöiden kannalta, sääntö voitaisiin kirjoittaa muotoon: kirjoita asioita, jotka on mahdollista näytellä, kuvata ja äänittää.

Seuraava toiminnankuvaus tuskin räjäyttää kenenkään tajuntaa, mutta se on suhteellisen selkeä ja kompakti:

Opettaja seisoo tyhjässä luokassa ja tuijottaa lattiaa.
Kyynel vierähtää hänen poskelleen.

Kyseessä on kuvaus toiminnasta ja se sisältää viittauksen siihen, että henkilöllä on jokin tunnetila. Kuvaus ei kuitenkaan pura henkilön sisäistä maailmaa liikaa ja jättää tilaa tulkinnalle.

Formaatin sääntöjen mukaan ei ole suositeltavaa kirjoittaa em. toiminnankuvauksen tilalle: "Opettaja palaa mietteissään omiin karuihin koulukokemuksiinsa ja tajuaa toimineensa juuri samalla tavalla kuin hänen oma opettajansa toimi vuosia sitten."

Toinen käsikirjoittamisen tärkeä sääntö on: Keskity olennaiseen äläkä yritä kuvata kaikkia visuaalisia, äänellisiä tai toiminnallisia yksityiskohtia. Tällä tarkoitetaan sitä, että esimerkkikohtauksen jokaista yksityiskohtaa ei ole järkevää kuvata. Esimerkkinä tästä voisi olla "Opettajan takana seinällä erottuu vanha Euroopan kartta, jossa on erillisinä valtioina Itä- ja Länsi-Saksa, mutta yhtenäisinä valtioina Tsekkoslovakia ja Jugoslavia." Jos luokkahuoneen kaikkia yksityiskohtia kuvattaisiin samalla tarkkuudella, kohtauksesta tulisi helposti useita sivuja pitkä - ja olennaiset asiat katoaisivat yksityiskohtien sekaan!

On myös tapana, että käsikirjoituksessa esiintyvät henkilöt esitellään tietyllä tavalla (Tyyliin: OPETTAJA, 47,) kun heidät mainitaan käsikirjoituksessa ensimmäistä kertaa. Tämän jälkeen jokaisesta henkilöhahmosta käytetään aina samaa nimeä (eikä siis niin että eri yhteyksissä Rauni-nimistä henkilöä nimitetään eri tavoin, tyyliin: Rauni, tummahiuksinen oppilas, viaton lapsiparka).

Lyhyesti sanottuna: Formaattiin kirjoitetaan mahdollisimman selkeitä ja konkreettisia asioita, jotka ovat kohtauksen ja kokonaisuuden kannalta olennaisia. (Toki elokuvassa voidaan näyttää ja kertoa periaatteessa mitä tahansa, mutta tämän lyhyen ohjeen tarkoitus ei ole käydä läpi näitä kaikkia mahdollisuuksia.)

Jos suhtaudut elokuvakäsikirjoittamiseen vakavasti, älä taistele formaatin sääntöjä vastaan vaan käytä niitä hyväksesi. Ja muista, että säännötkin muuttuvat, mutta hitaasti.

Lähteet:

Raymond G. Frenshamin: Teach Yourself Screenwriting (McGraw-Hill, 2. edition, 2003) kappaleen 2 Screenplay Layout: Your Visual Language

Antero Arjatsalo: *Käsikirjoituksen muoto* 01/2007